

حکمرانی سایه ها

تغییر در نظام تصمیم سازی سعودی

■ علی فادرانی

به عنوان مدیری کارآمد و استراتژیستی موثر شهرت یافت اما به عنوان «حریف مخالفان سیاسی» هم شهره شد. از زمان آغاز اعتراضات عربی وی سرکوب فعالان سیاسی را - اعم از اسلامگرا یا لیبرال - مدیریت کرده است. او پیشگام شراکت اطلاعاتی در زمینه تروریسم با ایالات متحده بود و در واشنگتن ارج و قرب بالایی دارد. بنابراین، بی جهت نیست که سلمان، شاهزاده بن نایف را به عنوان معاون ولیعهد برگزید و او را به عنوان رهبری پیشگام که اولین پادشاه نسل خود است، منصوب کرد. هر چند این موقعیت تضمینی برای تاج و تخت نیست - سلمان می تواند او را از این مقام حذف کند؛ همان طور که مقرر می تواند چنین کند - اما می تواند او را وارث احتمالی پس از مقرر برای تاج و تخت سازد. اگر اوضاع طبق روال پیش رود، رسیدن محمد بن نایف به سلطنت مشکلات رنج آور در مورد چگونگی انتقال رهبری به نسل بعد را حل خواهد کرد. پادشاه همچنین محمد بن نایف را به عنوان رئیس کمیته جدید التاسیس امور سیاسی و امنیتی برگزید؛ یکی از دو کمیته فراگیر هماهنگی سیاسی که سلمان برای اجرای فرآیند سیاسی راه اندازی کرد. مرد دوم قدرتمند حکومت جدید شگفت انگیز تر - و در بسیاری موارد - مشکل ساز تر است. سلمان به محمد فرزند جوان خود قدرت و بال و پر فراوانی داده است. شاهزاده محمد در ۳۴ سالگی بسیار جوان تر از پسر عموی خود محمد بن نایف است. برخلاف بسیاری از اعضای برجسته خاندان سعود که هم نسل او هستند، او در خارج از کشور ادامه تحصیل نداد. او هرگز یک پست مهم دولتی نداشته است. وقتی سلمان به عنوان ولیعهد انتخاب شد، فرزندش محمد به عنوان رئیس دفتر پدر انتخاب شد و اکنون این شاهزاده جوان و آزمون نشده سه شغل مهم دارد. او وزیر دفاع است، بر نیروهای مسلح سعودی تسلط دارد و یکی از بزرگ ترین بودجه ها را در این پادشاهی توزیع می کند. او رئیس دیوان سلطنتی هم هست که برابر است با رئیس کارکنان کاخ سفید در آمریکا. اوست که تصمیم می گیرد چه کسی باید در دیدار کند و چه کسی دیدار نکند. او همچنین رئیس کمیته اقتصادی و توسعه است که وظیفه اش هماهنگی سیاست اقتصادی این پادشاهی است. با قدرت دادن به محمد بن سلمان و محمد بن نایف، ملک سلمان علاوه بر این که دست بسیاری دیگر از شاهزاده ها را از سیدن به قدرت کوتاه کرده است، عملاً حکمرانی سعودی را به سایه های اقتصادی و امنیتی خود سپرده است.

سلمان اصلاحات خود را با صدور یک سری فرمان های سلطنتی برای خلع برخی از شاهزادگان صاحب منصب و اصلاح بوروکراسی گسترده عربستان آغاز کرد. کمیته های بسیاری در ارتباط با موضوعات مختلف مانند خدمات مدنی و امور مددجویان منحل شد. به جای این کمیته های متعدد تنها دو شورای عالی که قدرت بیشتری دارند به وجود آمد: یکی هیئت نظارت بر امور سیاسی و امنیتی و دیگری هیئتی برای مدیریت امور اقتصادی و توسعه. همچنین یک ردیف از نیروهای ارشد سعودی برکنار شدند. خالد التویجری که در زمان ملک عبدا... به عنوان رئیس شورا عملاً به نخست وزیر تبدیل شده بود برکنار شد. بندر بن سلطان، سفیر سابق عربستان در واشنگتن و شاهزاده مر موز سعودی از مقام رئیس شورای امنیت ملی برکنار شد. همچنین دو پسر عبدا... یعنی ترکی و مشعل نیز از منصب امارت ریاض و مکه عزل شدند. قسمت دیگر این تغییرات کلیدی بخش آموزش است. دو وزارت موازی آموزشی در هم ادغام شده و تحت نظر عزام الدخیل، تکنوکراتی که فارغ التحصیل دانشگاه های ایالات متحده و بریتانیا است قرار گرفته است. الدوساری در مقاله خود بر اهمیت این تغییرات تاکید می کند. وی معتقد است که سلمان با انحلال کمیته های قدیمی و تاسیس دو شورای جدید نظارت و محدود کردن بوروکراسی که آفت کار دولت بودند "جهشی کوانتومی" ایجاد کرده است. وی ادامه می دهد که با این دگرگونی "اکنون آنچه به آن امیدواریم و انتظار آن را می کشیم شامل بهبود گام به گام سطح خدمات دولت و کاهش روز به روز اشتباهات است".

هموار کردن مسیر برای جانشینی نسل سوم سعودی

دومین اقدام جدی ملک سلمان را می توان در هموار ساختن مسیر جانشینی برای نسل سوم شاهزادگان به جای بازتولید نظام قدیم جانشینی در دربار سعودی دانست. سلمان در حکم سلطنتی خود در ۲۹ ژانویه قدرت را در دستان دو عضو نسل بعد متمرکز کرد. شاهزاده هایی که سایه های شاه سعودی در دربار سلطنتی محسوب می شوند. دیدن یکی از این مردان قدرتمند و جدید در هرم قدرت شگفتی ندارد. محمد بن نایف، ۵۵ ساله، از زمان مرگ پدرش در سال ۲۰۱۲ وزیر کشور بوده است (در اصل رئیس پلیس). پیش از آن، وی معاون وزیر بود و مسئول استراتژی ضد تروریسم کشور در نیمه دهه ۲۰۰۰. او

به دنبال مرگ ملک عبدا... دربار پادشاهی سعودی دستخوش تغییرات گسترده زیادی شده است. تغییر و تحولات تا آنجا بوده که برخی از انقلابی درونی خبر داده اند. اما مردی مردان سایه این انقلاب چه کسانی هستند؟ دیوید ایگناتیوس ستون نویس واشنگتن پست می نویسد: "معمار این دگرگونی دولت محمد بن سلمان پسر ۳۴ ساله جسور و غربگرای پادشاه است که مقام وزارت دفاع و رئیس شورای سلطنت را کسب کرده است. گفته می شود که وی هفته ها پیش از مرگ ملک عبدا... نقشه این تغییرات را طراحی کرده و بلافاصله پس از مرگ ملک عبدا... برای خنثی کردن اعتراضات در درون خاندان سلطنتی آنها را به سرعت اجرایی کرده است." البته ظاهر محمد بن سلمان تنها مرد در سایه سعودی نیست. این روزها نام محمد بن نایف هم در رسانه های خبری و تحلیلی جهان به عنوان یکی از شاهزاده های پشت پرده دربار جدید مطرح می شود. به نظر می رسد که حلقه درونی سعودی ها به این تشخیص رسیده که پادشاهی شان در حال تشدید مشکل حکمرانی زیر سایه سلطه افراد مسن است. سلمان الدوساری، سردبیر الشرق الاوسط، روزنامه ای که متعلق به خاندان پادشاه جدید است می گوید "عربستان در حال بازسازی کشور است." تحلیل گران می گویند: با مرگ یک نسل از برادران ناتنی، ملک سلمان در یک موقعیت استثنایی برای اصلاح فرآیند تصمیم سازی کشورش مواجه است. ظاهر این بازسازی بر دو محور استوار است یکی تغییر فرآیند تصمیم سازی سعودی و دیگری هموار کردن مسیر برای جانشینی نسل سوم سعودی است.